



تحلیل و بررسی ویژگیهای مدیریت اسلامی اعتدال گرا در کلام امیر المومنین علی (ع)

سید محمد فاطمی^۱، فاطمه ابوالحسنی حسن آبادی^۱ کارشناس ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش Email: fatemi26469236@Gmail.com

چکیده

دین اسلام حامی پیام هایی برای بهترین شیوه ها و روشهای پیشرفته مدیریت است. قدرت تاثیر این مدیریت عالی بود که در عصر پیامبر و دوران ائمه اطهار از جامعه ای فقیر و ناتوان که گرفتار جنگهای قومی بر سر مسایل بی ارزش بود، جامعه ای نو و متعالی ساخت که در مدت کوتاهی توانست بر بزرگترین امپراتوری های زمان خود پیروز گردد. زندگی مادر عصر اطلاعات و تحولات پرشتاب و شگرف و پیچیدگی های روز افزون تحت الشعاع مدیریت صحیح و مناسب است. مدیریتی اسلامی که با اتکاء به قرآن و سنت نبوی و مبتنی بر رفتار و سیره علوی باشد مدیریتی اعتدال گرا و موفق خواهد بود. سخنان حضرت علی (ع) در زمینه مباحث مدیریت بسیار ارزنده و راهنما ست. و کلام حضرت نشأت گرفته از روح بلند و شخصیت بی نظیر و چند بعدی آن پیشوای بزرگ است که رسول خدا فرمود: «أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا» حضرت علی علیه السلام بعنوان برترین چهره تاریخ اسلام پس از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در برهه ای از زمان حکومت رابه عهده گرفت و در شیوه مدیریت و رهبری خود به نحوی عمل نمود که حاکمیت حق بر جامعه را متجلی ساخت و در نتیجه شیوه ها و اصول مدیریتی ماندگاری را برای همه عصرها و نسل ها در تاریخ ثبت نمود. امام علی (ع) رهبر اعتدال گرایی بود که از افراط و تفریط و تندروی های بی خردانه و کوتاهی ها و سستی های جاهلانه پرهیز نمود. به عنوان الگو، مساله مهم اعتدال را در تمام شئون زندگی اش بکار برد. تا چراغ راه همه افراد باشد. این نوشتار که به شکل تحلیلی توصیفی است بر آن است تا رعایت اعتدال را با توجه به فرمایشات مولا علی (ع) در نهج البلاغه در مسئولیت پذیری، ساده زیستی، اسراف، مهر و قهر، شتاب و درنگ، دوستی و دشمنی، ستایش و نکوهش، سخن و سکوت و برخورد کریمانه مدیران توضیح دهد.

واژگان کلیدی: نهج البلاغه، حضرت علی (ع)، مدیریت، اعتدال.

مقدمه

مدیر در جامعه اسلامی ویژگیهای منحصر به فردی را دارا است. این ویژگیها در امام ما بخصوص امام علی (ع) مصداق داشته است

ویژگیهای مدیریتی امیر المومنین که بسیار ارزشی بوده و از منبع فیض الهی سرچشمه می گرفته است. امام در نهج البلاغه در خطبه ها و نامه ها و حکمتها به مبحث مدیریت در شاخه های مختلف از جمله مدیریت سیاسی، اقتصادی، مالی، زندگی، نظامی و خانواده پرداخته اند. در ارزش اعتدال و میانه روی هم سخن ها گفته شده و در رهبری خود، آن را به کار بردن اعتدال در بخشش و حسابرسی، پرداختن به امور خانواده، تجارت، جمع آوری مال، خوش گذرانی، دوستی و دشمنی و مدیریت. این نوشتار می خواهد ضمن اهمیت به شخصیت امام علی (ع) و ویژگیهای آن بزرگوار در حوزه مدیریتی ایشان می خواهد اهمیت اعتدال را در مدیریت و رهبری حکومت ایشان بیان نماید و شاخصه های یک مدیر اعتدال گرا را مانند امیر المومنین بیان نماید. معیارهای مدیر اعتدال گرای علوی که الگو برای مدیران جامعه مامی باشد عبارتند از: مسئولیت پذیری مدیران، حدود و مرز قناعت مدیران، ساده زیستی مدیران، دوری از اسراف در بیت المال، در مهر و قهر مدیران، شتاب و درنگ مدیران، دوستی و دشمنی مدیران، ستایش و نکوهش مدیران، سخن و سکوت مدیران، سوء ظن و حسن ظن مدیران، در برخورد کریمانه مدیران، مدیریت یک امانت الهی، تعهد به اخلاق اسلامی، نظارت و کنترل واصل شایسته سالاری.

در زمینه مدیریت در نهج البلاغه و شخصیت والای امام علی (ع) کتب و مقالات مختلفی نوشته شده است. از جمله: گنجینه طلایی نکات مدیریتی در نهج البلاغه از قضاوی زاده، نکات مدیریتی در نهج البلاغه از انتشارات پیام نور، مدیریت در نهج البلاغه از آیت الله مکارم شیرازی، کتاب مدیریت در پرتو نهج البلاغه از پور عزت و امیری رامی توان نام برد. ولی در خصوص اعتدال در نهج البلاغه می توان به این موارد اشاره کرد: مقاله اعتدال در نهج البلاغه از جواد محدثی قمی، ذاکر الحسینی و حسین زاده و محمدی، مقاله ای از محمد ساجدها شمی، ویا مقاله باطبی. ولی پرداختن به مقوله اعتدال در